

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt torsdag den 2. marts 2023

Sag 106/2022

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Lars Kjeldsen og advokat David Neutzsky-Wulff, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt kendelser af Københavns Byret den 13. oktober 2022 (sag SS 1-22880/2022) og af Østre Landsrets 14. afdeling den 15. november 2022 (sag S-3224-22).

I påkendelsen har deltaget fem dommere: Vibeke Rønne, Jan Schans Christensen, Kurt Rasmussen, Anne Louise Bormann og Rikke Foersom.

Påstande

Kærende, T, har nedlagt påstand om, at sagen afvises fra Københavns Byret og henvises til Retten i Lyngby.

Indkærede, anklagemyndigheden, har påstået stadfæstelse.

Supplerende sagsfremstilling

T blev ved anklageskrift af 16. september 2022 indgivet af Statsadvokaten i Viborg tiltalt ved Københavns Byret for overtrædelse af straffelovens § 109, stk. 1, ved i flere tilfælde at have røbet hemmeligheder af betydning for statens sikkerhed og overtrædelse af straffelovens § 152, stk. 2, ved i flere tilfælde uberettiget at have videregivet fortrolige oplysninger under særligt skærpende omstændigheder.

Tiltalen mod T omfatter seks forhold om overtrædelse af straffelovens § 109, stk. 1, og/eller § 152, stk. 2, ved over for seks forskellige personer, heraf to journalister, at have røbet stats-hemmeligheder eller andre særligt fortrolige oplysninger, som i det væsentlige stammede fra hans tjeneste i Forsvarets Efterretningstjeneste.

Det er i tiltalen angivet, at forhold 1-3 og 6, der angår overtrædelse af bl.a. straffelovens § 109, stk. 1, er begået i henholdsvis Retten i Lyngbys retskreds (forhold 1 og 6), Retten i Holbæks retskreds (forhold 2) og i begge disse retskredse (forhold 3). Forhold 5, der også angår overtrædelse af bl.a. straffelovens § 109, stk. 1, er ifølge tiltalen begået i henholdsvis Retten i Lyngbys retskreds og Københavns Byrets retskreds.

I tiltalen er det endvidere angivet, at forhold 1-2 er begået i foråret 2021, at forhold 3 og 5 er begået i perioden august 2020 til december 2021, og at forhold 6 er begået den 10. november 2021. Den del af forhold 5, der angives at være begået i Københavns Byrets retskreds, fandt ifølge tiltalen sted den 13. august 2021.

Ts forsvarer, advokat Lars Kjeldsen, fremsatte den 16. september 2022 anmodning om, at sagen skulle overføres til Retten i Lyngby som rette værning.

Ved Københavns Byrets kendelse af 13. oktober 2022 blev anmodningen ikke taget til følge. Af byrettens begrundelse fremgår bl.a.:

”Efter retsplejelovens § 696, 1. pkt., skal hovedforhandling i reglen foregå ved den ret, i hvis kreds handlingen er foretaget.

Efter retsplejelovens § 705 bør samtidig forfølgning mod samme tiltalte for flere forbrydelser ske under én sag, hvis dette kan ske uden urimelig forhaling eller vanskelighed.

Retsplejelovens § 700 har følgende ordlyd:

”Forbrydelser, hvis påtale efter § 705 sker under én sag, forfølges under ét ved en ret, som er værning for den forbrydelse, der nærmest har givet anledning til forfølgningen.”

I sagen er der rejst tiltale for 6 forhold vedrørende overtrædelse af straffelovens § 109, stk. 1, og straffelovens § 152, stk. 2, jf. stk. 1, til dels jf. lov om undersøgelse af visse forhold vedrørende Forsvarets Efterretningstjeneste § 16.

Forhold 1, 2 og 6, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 109, stk. 1, og § 152, stk. 2, jf. stk. 1, jf. i forhold 6 tillige lov om undersøgelse af visse forhold vedrørende Forsvarets Efterretningstjeneste § 16, angives at være begået i Retten i Lyngbys, henholdsvis Retten i Holbæks retskreds.

Forhold 3, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 109, stk. 1, angives at være begået i Retten i Lyngbys, henholdsvis Retten i Holbæks retskreds.

Forhold 4, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 152, stk. 2, jf. stk. 1, angives at være begået i ”Storkøbenhavnsområdet”.

Forhold 5, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 109, stk. 1, angives at være begået i Københavns Byrets, henholdsvis Retten i Lyngbys retskreds.

Retten finder, at tiltalen vedrørende overtrædelse af straffelovens § 109, stk. 1, der må anses for den mest alvorlige del af tiltalen, er den forbrydelse, der nærmest har givet anledning til forfølgningen, jf. retsplejelovens § 700.

Retten finder det ikke muligt at udpege enkelte eller en flerhed af tiltalepunkter vedrørende overtrædelse af straffelovens § 109, stk. 1, som værende mere alvorlige eller mest afgørende for den rejste tiltale.

I en situation som den foreliggende, hvor den rejste tiltale har tilknytning til flere forskellige retskredse i relation til forhold, der med hensyn til tiltalens alvor og karakter må anses for ligeværdige, finder retten ikke grundlag for at fastslå, at tiltalen åbenbart ikke har nogen tilknytning til Københavns Byret.”

T kærede byrettens kendelse til Østre Landsret, der den 15. november 2022 stadfæstede kendelsen.

Retsgrundlag

Retsplejelovens § 696, 1. pkt., § 700 og § 705, stk. 1, er sålydende:

”§ 696.

Hovedforhandling skal med hensyn til alle i kongeriget begåede forbrydelser i reglen foregå ved den ret, i hvis kreds handlingen er foretaget.

§ 700.

Forbrydelser, hvis påtale efter § 705 sker under én sag, forfølges under ét ved en ret, som er værneting for den forbrydelse, der nærmest har givet anledning til forfølgningen.

§ 705.

Samtidig forfølgning mod samme sigtede for flere forbrydelser eller mod flere sigtede som delagtige i en eller flere forbrydelser bør ske under én sag, hvis dette kan ske uden urimelig forhaling eller vanskelighed.”

Bestemmelsen i retsplejelovens § 700 blev indført ved lov nr. 90 af 11. april 1916 om Rettens Pleje.

Lov om Rettens Pleje (retsplejeloven) bygger på bl.a. Proceskommissionens udkast til lov om strafferetsplejen fra 1899, hvor bestemmelsen blev foreslået som § 56, 1. pkt., med følgende ordlyd:

”Forbrydelser, hvis Paatale efter § 61 kan ske under een Sag, kunne under Et forfølges ved enhver Ret, som er Værneting for nogen af de paagældende Forbrydelser.”

Af motiverne til Proceskommissionens forslag fremgår bl.a. (motiverne sp. 49-52):

”Det tilsigter at give sådanne almindelige Regler, på Grundlag af hvilke der kan tilvejebringes en fornuftig og tilstrækkelig fast Forretningsfordeling mellem de forskellige sideordnede Retter, idet reglerne dag samtidig gøres saa bøjelige og aabne saa vid Adgang til Afgivelser, at de praktiske Krav i det enkelte Tilfælde ikke paa noget Punkt skulle blive unødigt hæmmede. De Momenter, der maa være bestemmende for en fornuftig Forretningsfordeling, ere dels Hensynet til, at Sagerne fordeles nogenlunde jævnt mellem de forskellige Retter, dels Hensynet til, at hver Sag saa vidt muligt behandles der, hvor den bedst og billigst kan oplyses, hvortil ved Smaasager (politisager) tillige særlig kommer Hensynet til, at der ikke forvoldes Sigtede et Besvær, der staar i Misforhold til hans Brødes Ringhed.

...

§§ 52-57

Med Hensyn til Domsforhandlingen gælder, at for alle i Kongeriget begaaede Forbrydelser er, forsaavidt Gerningsstedet blot kendes, dettes Værneting obligatorisk... med følgende Undtagelser:

- a) Ved Politiovertrædelser haves frit Valg mellem Gerningsstedets, Hjemstedets og Paagribelsesstedets Værneting (§§ 54-55).
- b) Ved Forening med en anden Sag kan en Sag komme ind for et andet Værneting end det, der er foreskrevet, naar den tages for sig (§ 56).
- c) Afgivelse fra Værnetingsreglerne kan af særlige Grunde besluttes af Landsretten eller Højesteret (§ 58).

...

Enhver Ret maa have saa vel Beføjelse som Pligt til, naar Paatalemyndigheden bringer en Sag frem for den, skønt den efter de her angivne Regler ikke kan være rette værneting, og Sigtede enten ikke er til Stede eller protesterer, da at afvise den. Derimod kan Retten ikke have nogen Beføjelse til, hvor der er aabnet Paatalemyndigheden et vist

Valg, at afvise, blot fordi Valgretten efter Rettens skøn hellere burde være benyttet på en anden Maade.”

En bestemmelse svarende til den foreslåede § 56 i Proceskommissionens udkast til lov om strafferetsplejen fra 1899 blev foreslået som § 724 i det første forslag til Lov om Rettens Pleje fra 7. oktober 1902 (Rigsdagstidende 1902-03, tillæg A, sp. 2036 ff.) og som § 678 i det senere forslag til Lov om Rettens Pleje fra 3. oktober 1905 (Rigsdagstidende 1905-06, tillæg A, sp. 2215).

I forslag til Lov om Rettens Pleje fremsat den 14. december 1906 blev § 677, 1. pkt., foreslået affattet således (Rigsdagstidende 1906-07, tillæg A, sp. 3946):

”Forbrydelser, hvis Paatale efter § 682 sker under een Sag, forfølges under eet ved en Ret, som er Værneting for den Forbrydelse, der nærmest har givet Anledning til Forfølgningen.”

Det fremgår ikke af forarbejderne til retsplejeloven, hvorfor ordlyden af bestemmelsen i § 677, 1. pkt. (nu § 700), blev ændret i forhold til det, som Proceskommissionen havde foreslået.

Anbringender

T har anført navnlig, at det ikke har været lovgivers hensigt, at anklagemyndigheden i sager, hvor flere forhold forfølges under ét, skal have valgfrihed mellem værneting for de enkelte forbrydelser. Retspraksis vedrørende retsplejelovens § 700 viser, at der skal foretages en konkret og intensiv prøvelse af, hvilke forhold der nærmest har givet anledning til forfølgningen. Ved vurderingen skal der lægges vægt på bl.a. forholdenes relative tyngde og alvor i forhold til den samlede tiltale samt forholdenes tidmæssige tilknytning til indledning af efterforskning og pågribelse af den tiltalte. En samlet vurdering ud fra de nævnte momenter fører i denne sag til, at Retten i Lyngby må anses for at være rette værneting for straffesagen.

I en sag som den foreliggende, hvor ingen af de nævnte momenter peger i retning af det værneting, der foretrækkes af anklagemyndigheden, må det påhvile anklagemyndigheden i tilfælde af tvist efter retsplejelovens § 700 nærmere at redegøre for standpunktet og underbygge dette med faktuelle oplysninger, således at retten kan foretage en prøvelse.

Anklagemyndigheden har ikke ønsket at oplyse, hvorfor det var nødvendigt at anholde ham den 8. december 2021 i Københavns Lufthavn, da han kom hjem fra en udlandsrejse.

Ved den konkrete vurdering, der skal foretages efter § 700, må det tillægges vægt, at den del af forhold 5, der eventuelt kan begrunde et værneting i København, ikke har nogen forbindelse til hverken den efterforskning, der i efteråret 2020 blev indledt mod ham, eller anholdelsen af ham den 8. december 2021.

Efterforskningen har i altovervejende grad været rettet mod hans adfærd i hans eget hjem i Retten i Lyngbys retskreds, hvor der bl.a. var iværksat rumaflytning fra april til december 2021. Det langvarige efterforskningsarbejde, der er udført i denne retskreds, må anses for nærmest at have givet anledning til forfølgningen.

Ved vurderingen må det også tillægges vægt, at han har en naturlig interesse i at blive strafforfulgt ved sit eget hjemting, hvis tiltale ikke kan undgås. Lovgiver har stedse forudsat, at en tiltalt som udgangspunkt vil foretrække at blive strafforfulgt ved sit eget hjemting.

De hensyn, som anklagemyndigheden i øvrigt har anført, kan ikke føre til, at straffesagen skal behandles ved Københavns Byret.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at de strafbare handlinger, som T skulle have foretaget, og som efter tiltalen udgør en overtrædelse § 109, er begået i retskredsene for henholdsvis Københavns Byret, Retten i Lyngby og Retten i Holbæk.

Det er ikke muligt nærmere at udlede af retspraksis, hvad der skal tillægges afgørende betydning ved vurderingen efter retsplejelovens § 700 af, hvilke eller hvilken forbrydelse der nærmest har givet anledning til forfølgningen.

Det har ikke været hensigten bag værnetingsreglerne, at der skal foretages en nøje vægtning af bl.a. antallet af forhold, omfanget af bevisførelsen i hvert enkelt forhold og den tidsmæssige fordeling af disse. Værnetingsreglerne har til formål at tilvejebringe en fornuftig forretningsfordeling mellem de forskellige retter, idet reglerne dog samtidig er gjort så bøjelige og åbner så vid en adgang til afvigelser, at de praktiske krav i det enkelte tilfælde kan imødekommes.

I den foreliggende sag er det ikke muligt at kvalificere ét eller flere forhold eller tiltalepunkter som værende den eller de forbrydelser, der nærmest har givet anledning til forfølgningen. De enkelte forhold vedrørende overtrædelse af straffelovens § 109 må anses som ligeværdige forhold i sagen, og der vil i hovedtræk blive tale om en ens bevisførelse i alle forholdene. Forhold 5, hvor der for en del af forholdet er gerningssted i København, er et af sagens hovedforhold.

Selv om der også ville være værneting for andre af sagens hovedforhold i andre retskredse i medfør af retsplejelovens § 700, giver dette ikke grundlag for at afvise sagen fra Københavns Byret.

Der må efter ordlyden af bestemmelserne om værneting af naturlige grunde overlades anklagemyndigheden et vist skøn til i første række at vurdere, hvilket værneting der er det rette. Anklagemyndighedens skøn i denne sag er i overensstemmelse med retsplejelovens § 700, da særlige grunde taler for at udpege Københavns Byret som rette værneting.

De forurettede parter i sagen, Forsvarets Efterretningstjeneste og staten, er begge hjemmehørende i København. T er anholdt i København og fremstillet og varetægtsfængslet ved Københavns Byret, der også efterfølgende har truffet flere afgørelser om bl.a. opbevaring og håndtering af sagens akter.

Der er ikke særlige hensyn til bevisførelsens gennemførelse, til sagens fremme eller til T, der taler for at tilsidesætte anklagemyndighedens skøn. Hertil kommer, at der er tale om en særdeles sensitiv sag, hvilket taler for at begrænse den personkreds, der har kendskab til sagen, mest muligt.

På den baggrund og henset til den beskedne geografiske afstand mellem Københavns Byret og Retten i Lyngby kan det ikke tillægges afgørende vægt, at T ønsker straffesagen behandlet ved sit hjemting.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagen angår, om hovedforhandlingen i straffesagen mod T skal foregå ved Københavns Byret eller ved Retten i Lyngby.

Det følger af retsplejelovens § 696, 1. pkt., at hovedforhandling i en straffesag i reglen skal foregå ved den ret, i hvis kreds handlingen er foretaget. Samtidig forfølgning mod samme sigtede for flere forbrydelser bør ske under én sag, hvis dette kan ske uden urimelig forhaling eller vanskelighed, jf. retsplejelovens § 705. Efter retsplejelovens § 700 skal forbrydelser, hvis påtale efter § 705 sker under én sag, forfølges under ét ved en ret, som er værneting for den forbrydelse, der nærmest har givet anledning til forfølgningen.

Efter ordlyden af og forarbejderne til retsplejelovens § 700 finder Højesteret, at det må bero på en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder, hvilken forbrydelse der nærmest har givet anledning til forfølgningen. I tilfælde, hvor tiltalen – som i den foreliggende sag – omfatter flere hovedforhold begået i forskellige retskredse, og hvor flere retskredse derfor kommer i betragtning som værneting for straffesagen, må anklagemyndigheden efter Højesterets opfattelse være overladt et vist skøn ved vurderingen af, ved hvilken ret hovedforhandlingen i straffesagen skal foregå.

Sagens hovedforhold er som anført af parterne forhold 1-3 og 5-6, der vedrører overtrædelse af bl.a. straffelovens § 109.

Det er i tiltalen angivet, at forhold 1-3 og 6 er begået i henholdsvis Retten i Lyngbys retskreds (forhold 1 og 6), Retten i Holbæks retskreds (forhold 2) og i begge disse retskredse (forhold 3). Forhold 5 er ifølge tiltalen begået i henholdsvis Retten i Lyngbys retskreds og Københavns Byrets retskreds. Det er endvidere angivet, at forhold 1-2 er begået i foråret 2021, at forhold 3 og 5 er begået i perioden august 2020 til december 2021, og at forhold 6 er begået den 10. november 2021. Den del af forhold 5, der er angivet at være begået i Københavns Byrets retskreds, fandt ifølge tiltalen sted den 13. august 2021.

Straffesagen mod T udspringer af en længerevarende efterforskning rettet navnlig mod de samtaler, han har haft i sit hjem i Retten i Lyngbys retskreds, og forhold 1, 3, 5 og 6, der som nævnt angår overtrædelser af straffelovens § 109, angives at være begået bl.a. i hans hjem.

De nævnte omstændigheder taler efter Højesterets opfattelse for at anse Retten i Lyngby som værneting for "den forbrydelse, der nærmest har givet anledning til forfølgningen", jf. retsplejelovens § 700.

Højesteret finder, at det herefter må påhvile anklagemyndigheden at påvise omstændigheder, der taler for, at hovedforhandlingen i stedet skal foregå ved Københavns Byret.

Anklagemyndigheden har ikke gjort gældende, at ét af hovedforholdene skulle være mere alvorligt end de øvrige, eller at ét af hovedforholdene skulle have givet særlig anledning til efterforskningen mod T eller til anholdelsen af ham.

Højesteret finder, at der ikke foreligger øvrige hensyn, herunder til bevisførelsens gennemførelse, til sagens fremme eller til T, der taler for, at hovedforhandlingen skal foregå ved Københavns Byret.

Højesteret finder herefter, at hovedforhandlingen i straffesagen skal foregå ved Retten i Lyngby, og tager derfor Ts påstand til følge.

Thi bestemmes:

Hovedforhandlingen i straffesagen mod T skal foregå ved Retten i Lyngby.

Statskassen skal betale kæresagens omkostninger for landsret og Højesteret.